

VAISIAI IR UOGOS / *FRUIT AND BERRIES*

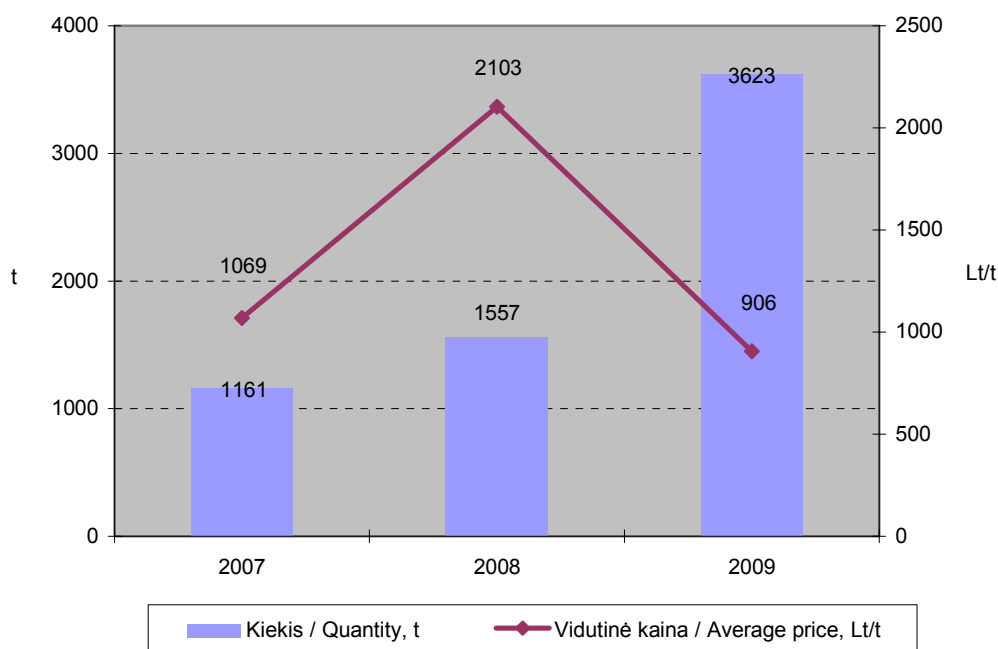
Laura PETRAUSKAITĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus ekonomistė,

laura@laei.lt

2008 metais sodai ir uogynai Lietuvoje užėmė 27 tūkst. ha – 1 proc. ŽŪN ploto. Sodų ir uogynų plotai 2008 metais sumažėjo, palyginti su 2007-aisiais, 8,3 proc.: svarainių – 42,0 proc., agrastų – 22,7, slyvų – 22,4 proc., vyšnių – 21,9 proc., kriaušių – 21,3, raudonųjų ir baltųjų serbentų – po 18,1 proc., obelių – 14,7 proc., aviečių – 10,3 proc. Padidėjo tik juodųjų serbentų plotai – 10,2 proc. 2008 metai didžiausią sodų ir uogynų dalį užėmė obelys – 48,6 proc. ir juodieji serbentai – 20,5 proc. Kiti sodiniai tesudarė po 4 proc. ir mažiau bendro sodų ir uogynų ploto.

Vidaus rinka. 2009 metų sausio–balandžio mėnesiais Lietuvoje supirkta tik 70 kg (po 26,5 Lt/kg) spanguolių, o obuolių – 2,3 karto daugiau nei tuo pačiu laikotarpiu prieš metus ir net 3,1 karto – nei atitinkamu laikotarpiu 2007-aisiais. Tačiau obuolių supirkimo kaina 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, sumažėjo 2,3 karto (1 pav.).

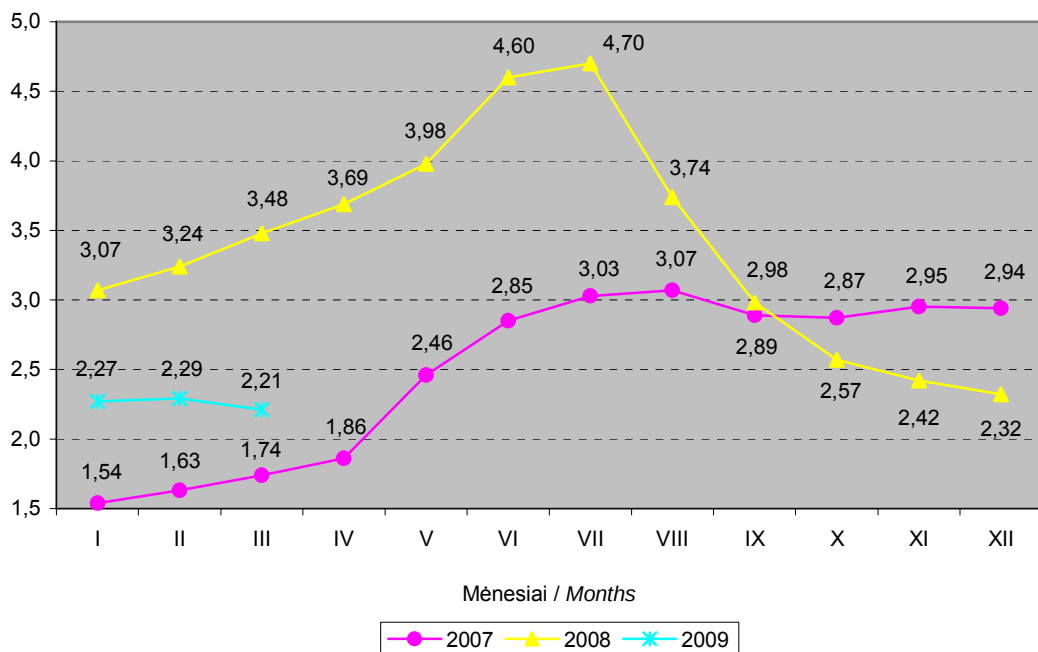

1 pav. Obuolių supirkimas 2007–2009 metų sausio–balandžio mėnesiais
Figure 1. Purchase of apples in January–April 2007–2009

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Eurostato duomenimis, 2008 metais vidutinė desertinių obuolių pardavimo kaina Lietuvoje, kaip ir 2007-aisiais, buvo viena mažiausių tarp ES šalių narių.

Statistikos departamento duomenimis, vidutinės mažmeninės II klasės obuolių kainos Lietuvoje 2009 metų I ketvirtį buvo 30,8 proc. mažesnės nei tuo pačiu 2008-ųjų laikotarpiu, o palyginti su 2007-aisiais, pabrango 37,9 proc. (2 pav.).

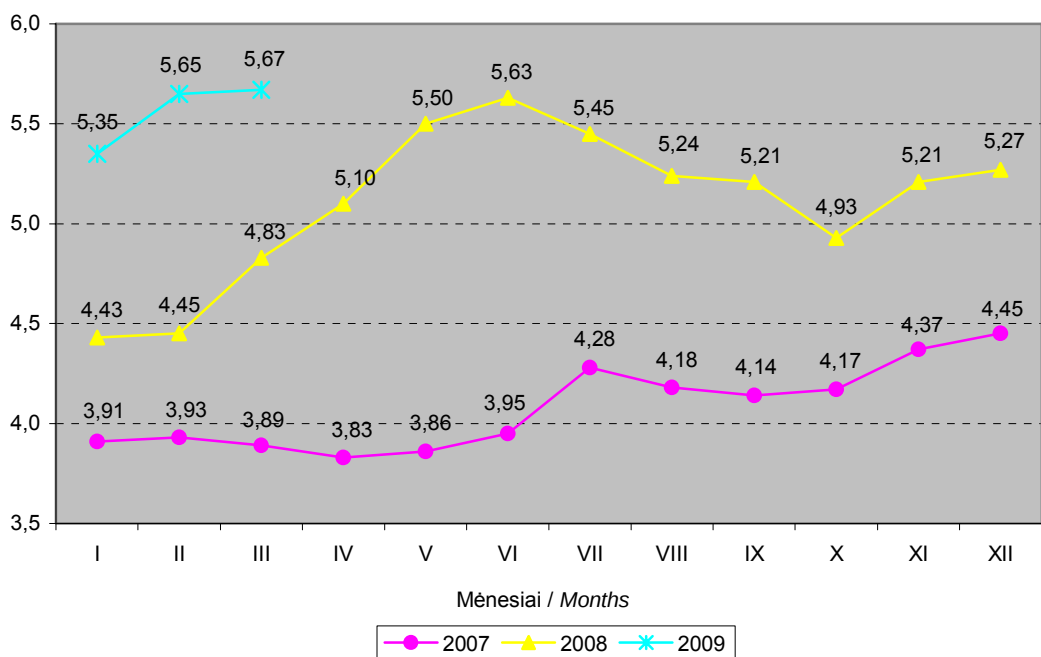
2 pav. Obuolių vidutinės mažmeninės kainos Lietuvoje 2007–2009 metais, Lt/kg
Figure 2. Average retail price of apples in Lithuania in 2007–2009, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vidutinės mažmeninės kriaušių kainos Lietuvoje 2009 metų I ketvirtį buvo 21,6 proc. didesnės nei tuo pačiu 2008-ųjų laikotarpiu. Palyginti su 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu, šiemet kriaušės Lietuvoje pabrango 41,1 proc. (3 pav.).

Statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje importuojamų vaisių kainos mažmeninės prekybos centruose 2009 sausio–kovo mėnesiais keitėsi nevienodai: bananai pabrango beveik 12 proc., o apelsinai ir žaliosios vynuogės atpigo, atitinkamai 3 ir 22 proc.

Vaisių mažmeninių kainų skirtumai įvairiose ES sostinėse siekia nuo kelių procentų iki kelių kartų. 2009 metų kovą mažiausia „Golden“ veislės obuolių kaina buvo Lenkijos sostinėje, o didžiausia – Švedijos. Vilniuje, palyginti su kitomis ES sostinėmis, obuoliai kainavo gana pigiai, tačiau Varšuvoje buvusią kainą viršijo beveik 32 proc. Bananų mažiausia mažmeninė kaina taip pat buvo Varšuvoje, didžiausia – Stokholme. Vilniuje šie vaisiai kainavo brangiau nei kitose ES sostinėse. Lietuvos sostinėje bananai buvo brangesni nei Rygoje, Taline ir Varšuvoje atitinkamai 4,0 4,0 ir 41 proc. Apelsinai Vilniuje buvo vieni iš pigesnių ES ir kainavo mažiau nei aplinkinių valstybių sostinėse. Pigiausi jie buvo Budapešte, brangiausi – Helsinkyje (1 lentelė).

3 pav. Kriaušių vidutinės mažmeninės kainos Lietuvoje 2007–2009 metais, Lt/kg
Figure 3. Average retail price of pears in Lithuania in 2007–2009, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

1 lentelė / Table 1

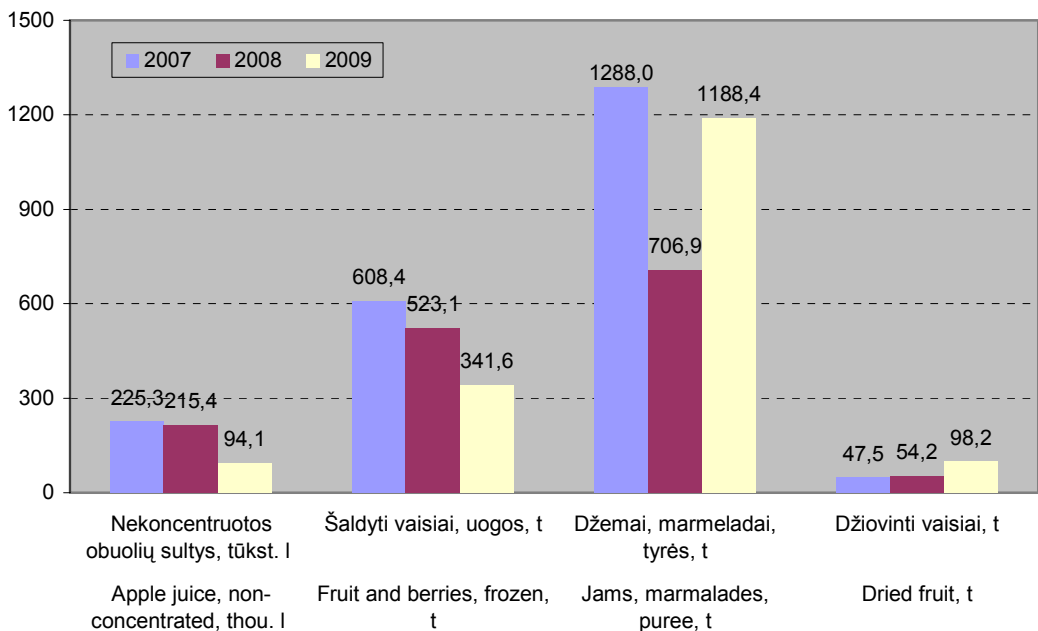
Obuolių, bananų ir apelsinų mažmeninės kainos kai kurių Europos valstybių sostinėse
2009 metų kovo mėnesį, Lt/kg

Retail prices of apples, bananas and oranges in the capital cities of selected European countries
in March 2009, Lt/kg

Vaisiai Fruit	Amsterdamas	Bratislava	Budapeštas	Praha	Berlynas	Stokholmas	Helsinkis	Talinas	Varšuva	Ryga	Vilnius	Vilnius 2009/2008	Vilnius 2009/2007
Obuoliai „Golden“ Apples	5,88	3,48	2,96	3,77	6,87	7,00	6,53	4,32	2,19	3,58	2,89	102	72
Bananai Bananas	4,34	4,90	4,67	4,49	6,99	7,00	5,79	4,80	3,54	4,81	4,99	99	96
Apelsinai Oranges	4,48	3,54	3,15	3,60	3,95	3,94	7,07	3,99	4,41	4,03	3,87	116	101

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2009 metų I ketvirtį Lietuvos vaisių ir uogų perdirbėjai nekoncentruotų obuolių sulčių pagamino 56,3 proc., šaldytų vaisių ir uogų – 34,7 proc. mažiau nei 2008 metais tuo pačiu laikotarpiu. Džemų, marmeladų ir tyrių gamyba išaugo 68,1 proc., o džiovintų vaisių – 81,1 proc. (4 pav.).

4 pav. Kai kurių vaisių ir uogų produktų gamyba Lietuvoje 2007–2009 metų I ketvirtį
Figure 4. Production of selected fruit and berry products in Lithuania in the 1st quarter of 2007–2009

Šaltinis: išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2009 metų I ketvirtį gamintojai didžiąją dalį pardavimo pajamų (61,5 proc.) už vaisių ir uogų produktus gavo pardavę produkciją užsienyje. Tik už parduotus džemus, marmeladus, tyres ir džiovintus vaisius didesnę pajamų dalis gauta pardavus juos vidaus rinkoje (2 lentelė).

Užsienio prekyba. 2009 metų I ketvirtį iš Lietuvos eksportuota 67,4 tūkst. t vaisių ir uogų už 169,4 mln. Lt. Importuota 87 tūkst. t už 205,9 mln. Lt. 2008 metų I ketvirtį neigiamas prekybos balansas siekė 5,2 mln. Lt, o 2008-aisiais, importui sumažėjus kur kas labiau nei eksportui, – 36,5 mln. Lt.

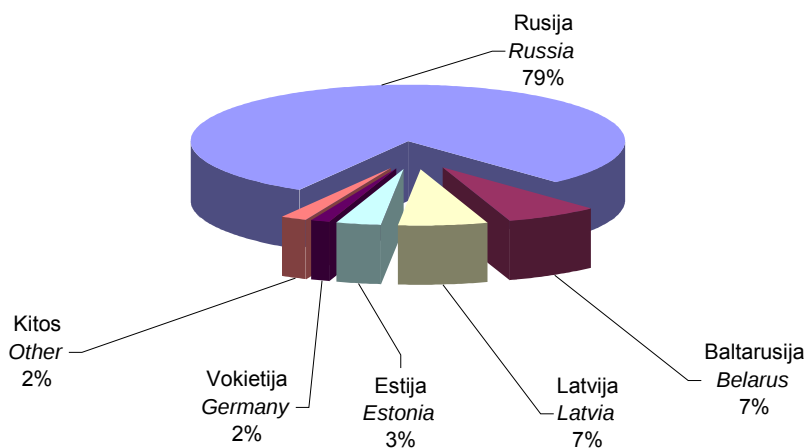
2008 metų I ketvirtį į ES šalis eksportuota 13 proc. (8,8 tūkst. t) vaisių ir uogų, o 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu – 10,0 proc. Daugiausia išvežta į Rusiją, Baltarusiją ir Latviją. 2009 metų I ketvirtį didžioji vaisių ir uogų dalis (vertine išraiška) eksportuota į Rusiją – 65,4 proc. (5 pav.).

Kai kurių vaisių ir uogų gaminių pardavimas* 2008 ir 2009 metų I ketvirtį
Sales of fruit and berry products in the 1st quarter of 2008 and 2009*

Gaminiai Products	Parduota, tūkst. Lt Amounts sold, thou. Lt				Eksporto pajamų dalis, proc. Income share of ex- ported products, %	
	iš viso total		Lietuvoje in Lithuania			
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Nekoncentruotos obuolių sultys / <i>Apple juice, non- concentrated</i>	0,4	4,6	0,4	0,7	13	85
Šaldyti vaisiai, uogos <i>Fruit and berries, frozen</i>	4,8	4,4	0,8	1,0	83	76
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos <i>Jams, marmalades, jellies, puree and pastes</i>	3,6	3,4	3,2	2,9	12	16
Džiovinėti vaisiai <i>Dried fruit</i>	0,4	0,9	0,4	0,5	0	41

* Veikusiomis kainomis be PVM ir akcizų / *At current prices, VAT and excise duty excluded.*

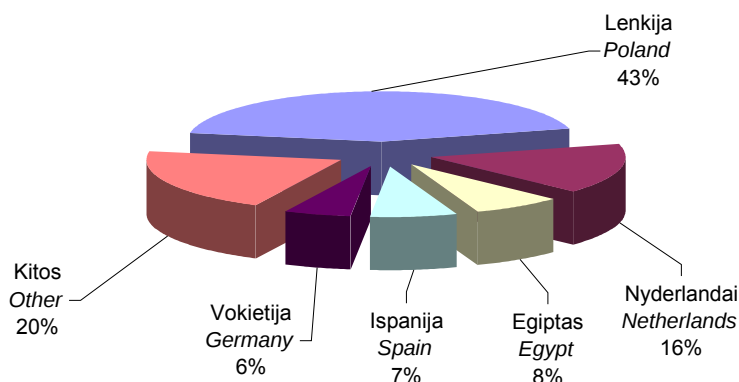
Šaltinis: išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

5 pav. Vaisių ir uogų eksportas 2009 metų I ketvirtį
Figure 5. Export of fruit and berries in the 1st quarter of 2009

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

2009 metų I ketvirtį daugiausia importuota obuolių, kriaušių ir svarainių, 45 proc. viso vaisių ir uogų importo (39,5 tūkst. t už 46,6 mln. Lt). Iš egzotinių vaisių daugiausia įvežta citrusinių (28 proc.) ir bananų (9 proc.). Lietuva daugiausia vaisių ir uogų įsivežė iš ES šalių – 66 proc. viso importo. Šiais metais svarbi vaisių eksportuotoja buvo Lenkija (43 proc. importo) (6 pav.), tačiau vertine išraiška didžioji vaisių ir uogų dalis įvežta iš Nyderlandų – 29 proc.

6 pav. Vaisių ir uogų importas 2009 metų I ketvirtį
Figure 6. Import of fruit and berries in the 1st quarter of 2009

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Apibendrinant vaisių ir uogų sektoriaus rezultatus, galima teigti, kad Lietuvoje jis nėra gerai išvystytas. Derlius visada priklauso nuo klimatinės sąlygos. Net pačiais palankiausiais metais vaisių ir uogų vidaus rinkai užauginama nepakankamai. Užsienio prekybos analizė rodo, kad Lietuvoje kasmet didėja vaisių ir uogų, ypač egzotinių, poreikis. Sektoriaus perspektyvos Lietuvoje priklauso nuo augintojų iniciatyvos ir jų gebėjimo konkuruoti su užsienio gamintojais.